

Sexe i gènere en la recerca en salut

Maite Solans
Agència de Qualitat i Avaluació Sanitàries de Catalunya AQuAS)
mtsolans@gencat.cat

Som els mateixos en molts aspectes

Però quan es tracta de la nostra salut i benestar, les diferències importen

El sexe i el gènere influeixen en el nostre risc de desenvolupar certes malalties, com responem als tractaments mèdics i amb quina freqüència busquem assistència sanitària

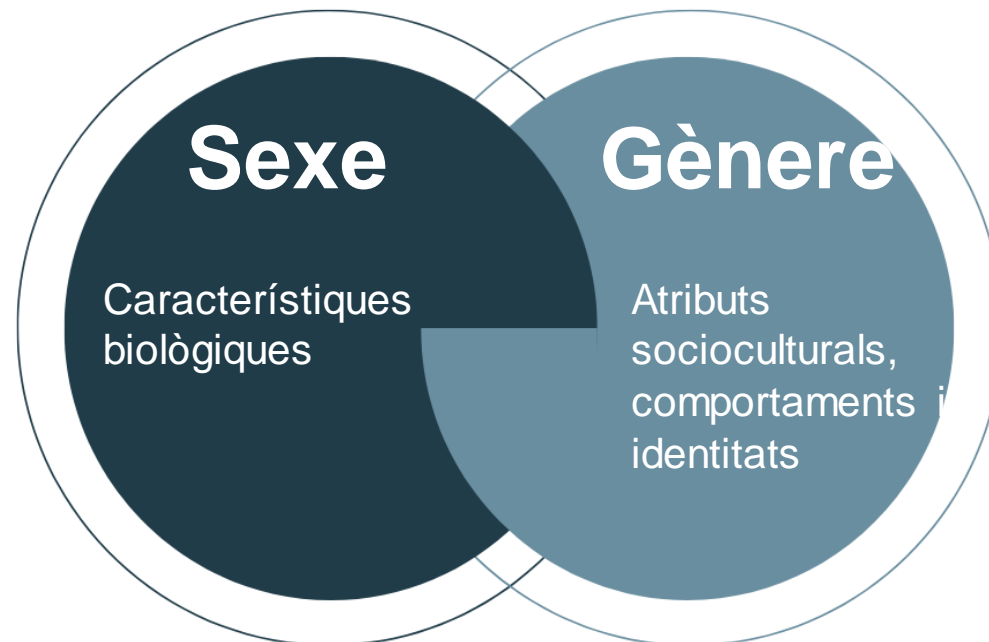

Encara avui en dia alguns continuen pensant que la recerca és neutral o que les diferències potencials entre homes i dones no són rellevants

SEXE - GÈNERE

El sexe i el gènere ens configuren per dins i per fora, des de les cèl·lules fins a la societat

Sexe i gènere són termes diferents

GÈNERE:

fa referència a atributs
socials i culturals =>
com ens percebem,
com actuem i interactuem,
els rols socials

I la distribució del poder,
recursos i oportunitats

**Multidimensional, complexa i
canvia en el temps i espai**

SEXE:

fa referència a atributs
biològics =>

característiques físiques i
fisiològiques:

cromosomes, expressió gènica,
nivells i funció hormonal,
anatomia reproductiva, alçada,
pes, anatomia...

GÈNERE:

fa referència a atributs
socials i culturals =>
com ens percebem,
com actuem i interactuem,
els rols socials

I la distribució del poder,
recursos i oportunitats

**Multidimensional, complexa i
canvia en el temps i espai**

SEXE:

fa referència a atributs
biològics =>

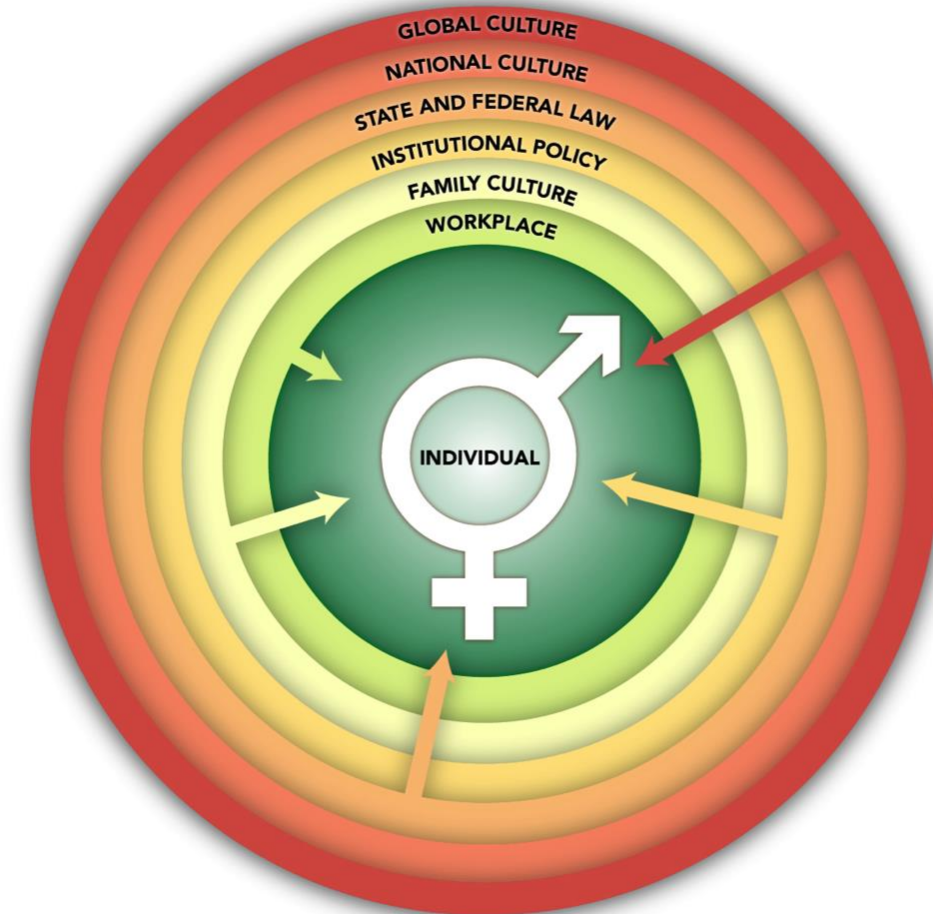
característiques físiques i
fisiològiques:

cromosomes, expressió gènica,
nivells i funció hormonal,
anatomia reproductiva, alçada,
pes, anatomia...

NORMES DE GÈNERE

- Expectatives i normes socials normalment associades a un gènere determinat
- Regles culturals no expressades que es produeixen a través d'institucions socials (com ara famílies, escoles, llocs de treball, universitats,...), interaccions socials (com entre parelles sentimentals, companys de feina o membres de la família) i productes culturals més amplis (com ara llibres de text, literatura, cinema i videojocs)
- Comportaments, preferències, productes, professions o coneixements són adequats per a dones, homes i individus de gènere divers

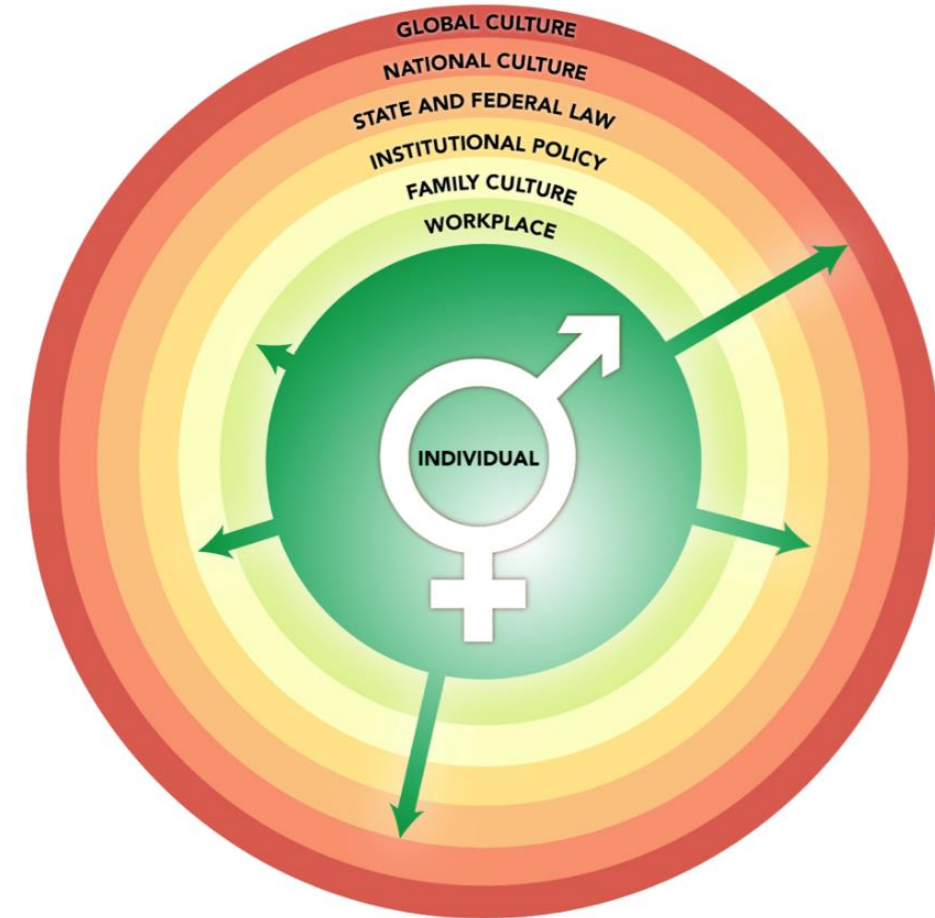
GENDER NORMS

IDENTITATS DE GÈNERE

- Com s'identifica un individu, inclòs com es comporta, expressa el seu gènere i és percebut per altres persones

GENDER IDENTITY

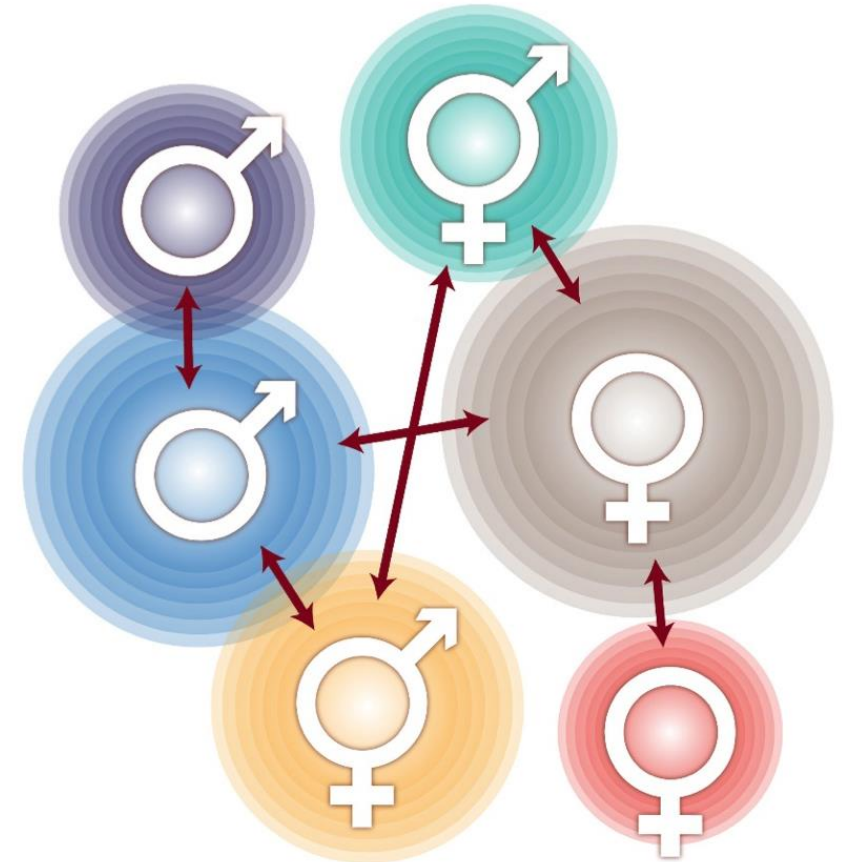

RELACIONS DE GÈNERE

- Com les persones interactuen i són tractades per altres persones en funció de la seva identitat de gènere percebuda i/o expressada
- Engloben com el gènere configura les interaccions socials a les famílies, les escoles, els llocs de treball i els entorns públics
- Fa referència a les relacions de poder entre individus de diferents identitats de gènere

GENDER RELATIONS

PER QUÈ EL SEXE I EL GÈNERE SÓN IMPORTANTS? 1/5

El sexe i el gènere afecten totes les parts de la via del dolor, des de la senyalització a la percepció fins a l'expressió i el tractament

- **Sexe:** pot influir la probabilitat de desenvolupar una malaltia
  - 50% > dones (migranya, artritis reumatoide, fibromiàlgia) i un 20% > homes (mal de cap unilateral)
  - Mediator de la resposta (limfòcits T vs microglia)
- **Gènere:** pot influir la probabilitat de desenvolupar la malaltia a través de diferències en els rols socials, les responsabilitats, l'ocupació i/o conductes de risc
  - les dones generalment mostren un llindar de dolor més baix en tots els tipus de dolor: diferències biològiques (de sexe)
  - La percepció i l'expressió del dolor poden estar almenys en part, disminuïdes o amplificades pel gènere: suport social, experiència prèvia amb dolor, altres malalties com la depressió...
  - Si dones i homes són criats per expressar el dolor de manera diferent => pot modificar tant la seva resposta biològica al dolor, com la seva voluntat de denunciar-lo

El sexe i el gènere influeixen en la resposta correcta als tractaments mèdics i intervencions

- **Sexe:** pot influir en la reacció biològica d'un individu davant un medicament o una intervenció
  - Diferents factors afecten com metabolitzem els medicaments: alçada, greix corporal, fluctuacions hormonals.... Ex: Zolpidem
- **Gènere:** pot afectar les capacitats i la voluntat d'un individu d'adherir-se a un pla d'intervenció o un estil de vida saludable, que alhora pot alterar la progressió o el resultat d'una malaltia
  - Homes amb trastorns de l'alimentació són més reticents a buscar tractament x estigma percebut

Les conseqüències poden ser un risc de perjudici:

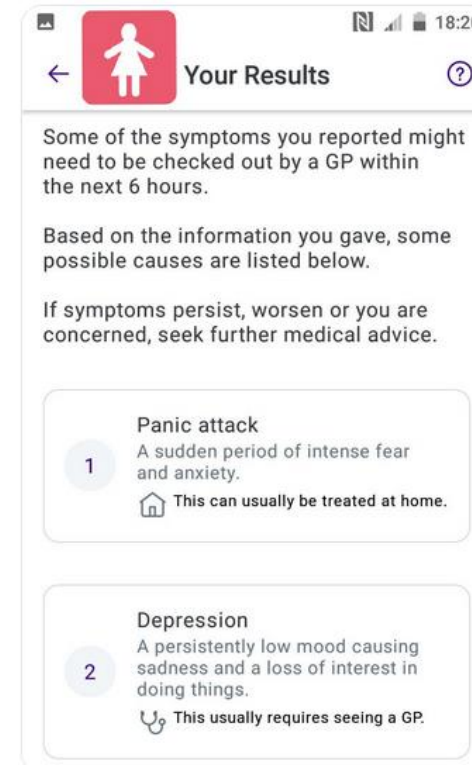
Possibilitat de tenir el risc de perjudici assumint que els resultats de l'estudi s'apliquen a tothom

Biaix algoritme

Persona fuma 20 cigarrets al dia
60 anys
amb dolor toràctic central sobtat i nàusees

HOME = infart -> emergències
DONA = atac de pànic -> tractat a casa ->
només si persisteix -> metge

#deathbychatbot

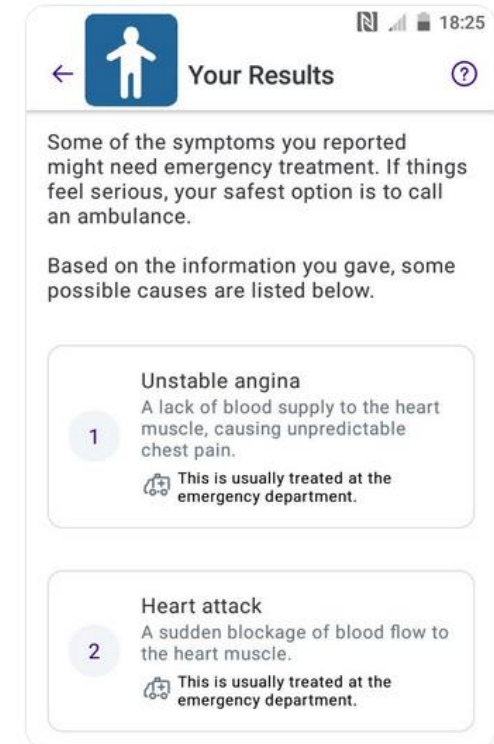
← Your Results ?

Some of the symptoms you reported might need to be checked out by a GP within the next 6 hours.

Based on the information you gave, some possible causes are listed below.

If symptoms persist, worsen or you are concerned, seek further medical advice.

- 1** **Panic attack**
A sudden period of intense fear and anxiety.
 This can usually be treated at home.
- 2** **Depression**
A persistently low mood causing sadness and a loss of interest in doing things.
 This usually requires seeing a GP.

← Your Results ?

Some of the symptoms you reported might need emergency treatment. If things feel serious, your safest option is to call an ambulance.

Based on the information you gave, some possible causes are listed below.

- 1** **Unstable angina**
A lack of blood supply to the heart muscle, causing unpredictable chest pain.
 This is usually treated at the emergency department.
- 2** **Heart attack**
A sudden blockage of blood flow to the heart muscle.
 This is usually treated at the emergency department.

Oportunitats perdudes

Risc de perdre oportunitats d'evidenciar diferències que acaben informant a decisions d'alguna intervenció

...fins hi tot en la COVID-19 i al 2022...

Clinicaltrials.org

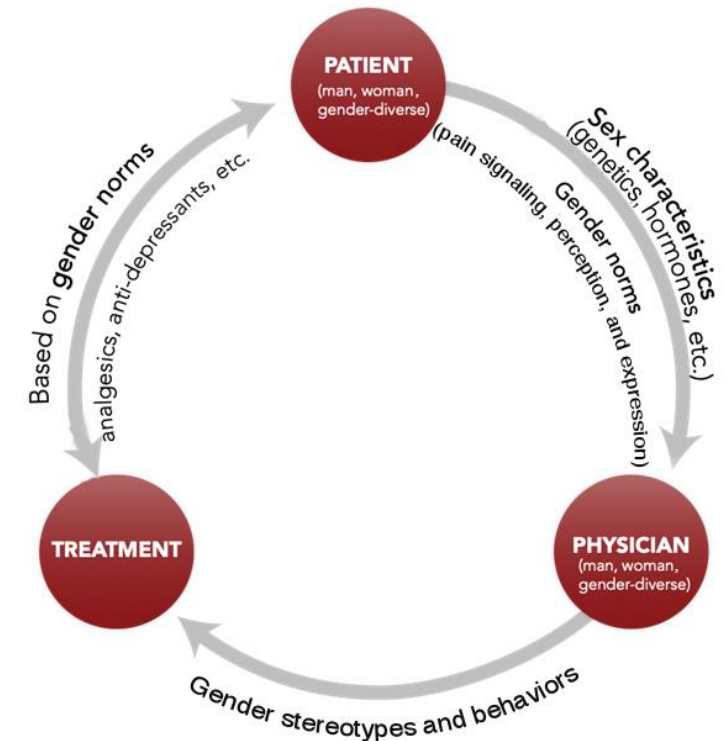
- Registrats entre gener de 2020 i gener de 2021
  - 4.420 assajos registrats de covid-19
    - 21,2% inclou sexe/gènere com a criteri de reclutament
    - 4% inclou la intenció de considerar el sexe/gènere en l'anàlisi

Pubmed

- Publicats al 2021
  - 1 de cada 5 informa d'alguna manera d'anàlisi desagregada per sexe/gènere

El gènere influeix en el comportament i atenció mèdica

- El fet que els homes i les dones expressen en dolor diferent
- Els metges alhora tenen la seva pròpia perspectiva de gènere
- És més probable que els professionals de la salut classifiquen el dolor com a d'origen psicològic que no pas físic en les dones en comparació amb els homes)

BIAIX INCONSCIENT

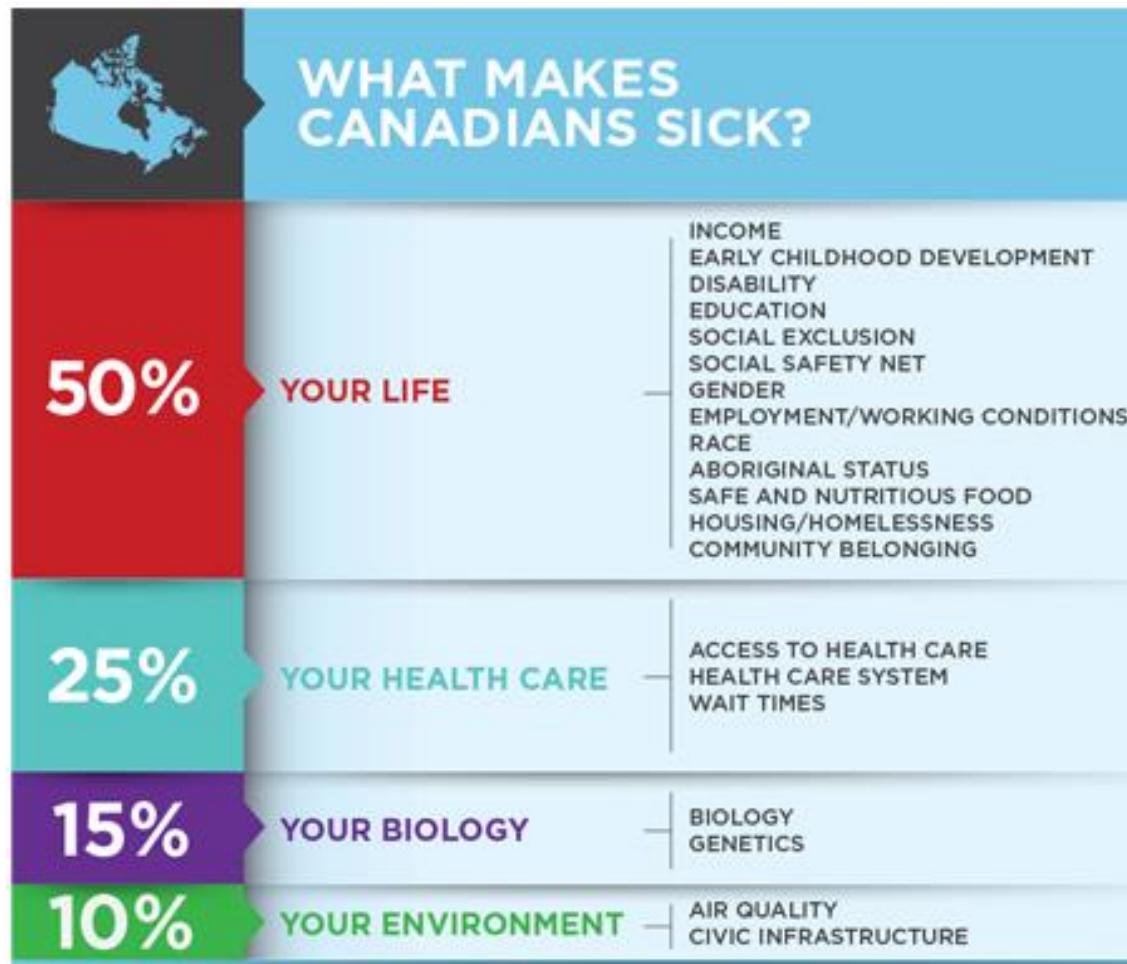

- Quin ha estat el teu primer pensament o reacció davant l'escenari?
- T'has plantejat més d'una possibilitat?
- Tots tenim suposicions i biaixos dels quals potser no som conscients (“dreceres”)
- Antecedents, entorn cultural, experiències personals....
- Estan profundament arrelats
- Ser conscients i mitigar-los
- Ajuda a desmentir les actituds i els estereotips comuns

INTERSECCIONALITAT COM A DETERMINANT SOCIAL

Què pensaven els canadencs del sistema sanitari actual i com hauria de ser en el futur?

- Els factors socials i econòmics influeixen en la salut no només en **'determinats'** casos o per a algunes persones, sinó en tots els casos i per a tothom
  - La salut està determinada principalment per la pobresa i els determinants socials en què viuen les persones

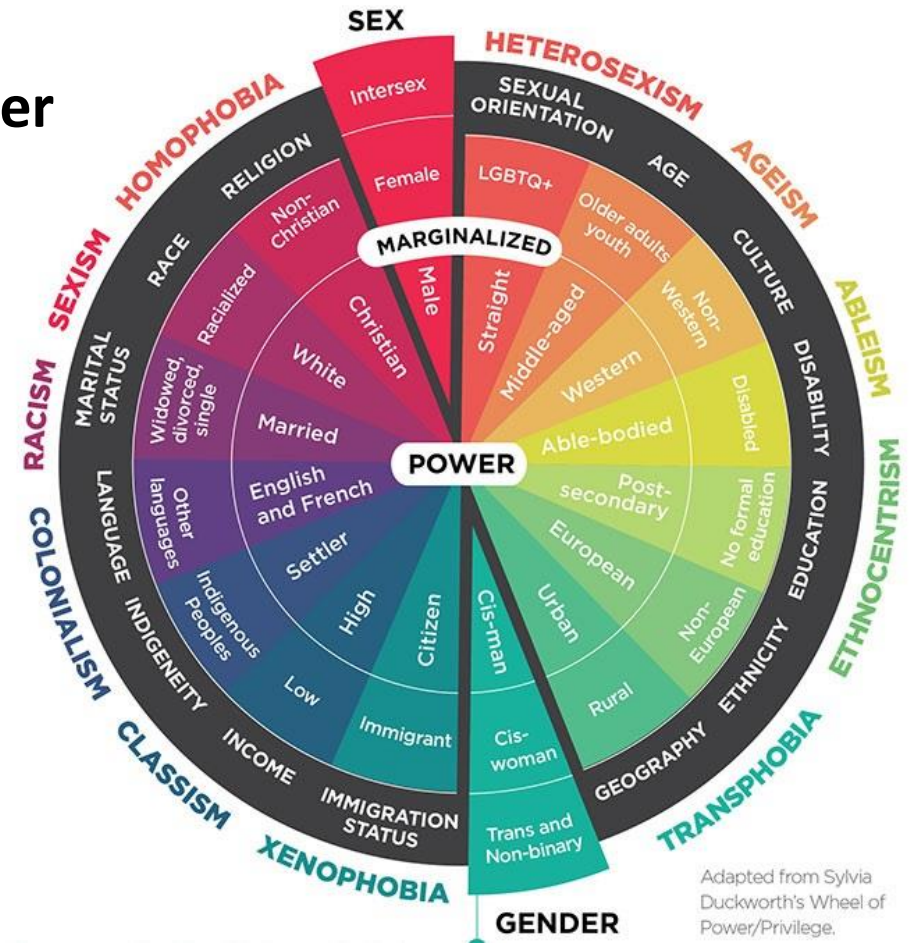

INTERSECCIONALITAT

Altres factors poden interectuar amb sexe/gènere per ampliar o disminuir el seus efectes en la salut

- **Intersectionalitat:** els éssers humans estan formats per múltiples sistemes d'estratificació o desigualtat socials que s'entrecreuen
  - Ex. gènere, estat socioeconòmic, (dis)capacitat, ...
- **Què et defineix?**
- Experiències individuals no són la suma de totes les parts sinó que representen interseccions:
  - Experiències relacionades amb la salut de les dones migrants poden ser diferents de les dels homes migrants i diferents de les dones no migrants
  - Dolor: minoritàries, discapacitats, ingressos baixos...

COM PODEM AVANÇAR?

Presa de consciència

Comunicació

Sensibilització

Enfortir les capacitats i les habilitats

Formació

Eines - Toolkit

Agències
finançadores

**Reconeixent i
incentivant
(recursos)**

Revistes
científiques

Comunitat de Pràctica
Hipàtia #JoSócHipàtia

Compromís

Carta d'Hipàtia d'Alexandria

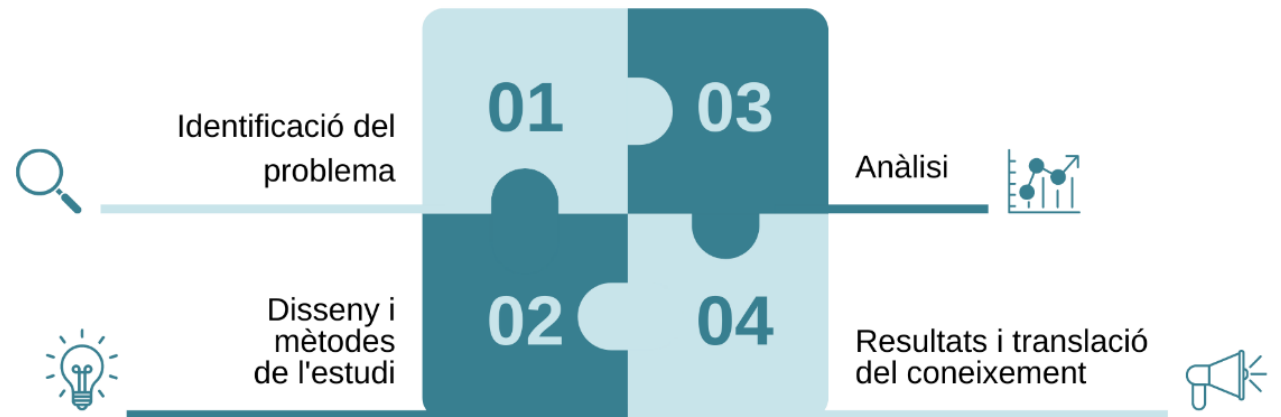
<https://aguas.gencat.cat/ca/ambits/recerca-salut/responsable/genere/>

L'EINA PER INTEGRAR PERSPECTIVA GÈNERE I SEXE

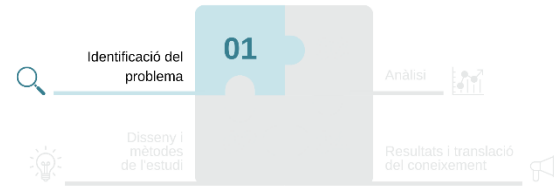
L'eina per integrar la perspectiva de gènere i sexe està dissenyada per guiar a les persones investigadores a l'hora de considerar la incorporació del sexe i/o el gènere en estudis de ciència bàsica, clínica, de serveis sanitaris i de salut pública

Abordar la dimensió de sexe/gènere de la recerca implica considerar-los variables analítiques i explicatives clau en la recerca

La integració de la perspectiva de sexe/gènere es fa al llarg de tot el procés de recerca

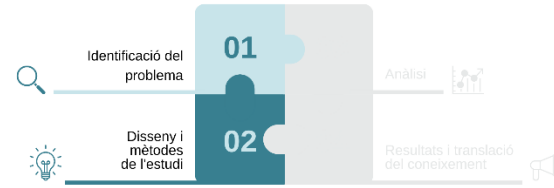

IDENTIFICACIÓ DEL PROBLEMA

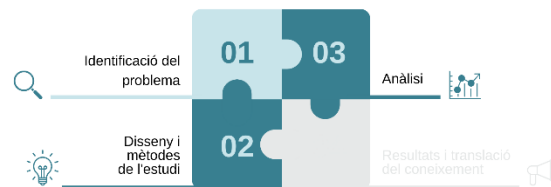
El que es requereix és la voluntat de **qüestionar els coneixements establerts, els procediments estandarditzats i els punts de referència**

- Qui se'n beneficiarà i qui no?
- Quines oportunitats es poden perdre per no tenir en compte la rellevància del sexe i/o el gènere?
- Què es coneix en matèria de sexe i/o gènere a l'àrea de recerca corresponent? Què és el que no es coneix? S'ha omès algun grup rellevant?
- Recerca participativa
  - Necessitats, interessos i aspiracions diferents dels grups
- Fer una distinció conceptual entre sexe i gènere

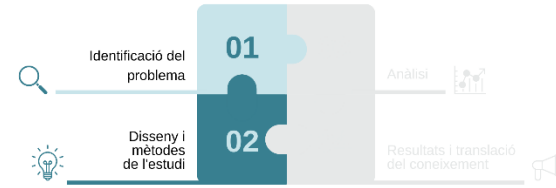
Pensar en el sexe/gènere en relació amb el disseny de l'estudi, la població d'estudi, el reclutament i la selecció de variables i eines

- S'ha considerat el sexe/gènere en els criteris d'inclusió i exclusió?
- S'ha considerat el sexe/gènere en les estratègies de reclutament i retenció per a garantir una participació el més àmplia possible en l'estudi?
- Les eines de recollida de dades capturen informació rellevant per al sexe/gènere?

Com analitzem aquesta diversitat?

- Sexe/gènere com a variables analítiques
- Estratificar l'anàlisi per sexe/gènere
- Examinar les similituds entre grups
- Examinar les variacions dins dels grups: altres factors poden interactuar amb el sexe i el gènere per ampliar o disminuir els seus efectes en la salut (interseccionalitat)

- Informar dels resultats positius, negatius i no concloents
- Explicar les limitacions de les dades en relació al sexe/gènere
- Fer recomanacions clares en termes de sexe/gènere
- Com es pot traduir aquestes diferències en pràctiques preventives, diagnòstiques i terapèutiques?
- Com disseminem per maximitzar el missatge i que s'adopti per diversitat d'usuaris?
- Utilitzar llenguatge inclusiu
  - Quan es diu “metges i infermers” s'està utilitzant un llenguatge **androcèntric**
  - Quan es diu “metges i infermeres” s'està utilitzant un llenguatge **sexista**

CONSIDERACIONS FINALS

- Com més entenguem com el sexe i el gènere afecten la salut, més podrem millorar la salut i el benestar de tothom
- Tenir en compte les diferents necessitats de dones i homes, nenes i nens i persones amb diversitat de gènere no només millorarà la qualitat dels nous coneixements, sinó que també millorarà la rellevància social dels resultats
- Fer una recerca incorrecta costa vides i diners

Gràcies!

Salut/ Agència de Qualitat i Avaluació
Sanitàries de Catalunya